

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ
----------------	------	----------	--------------	--------	--------

Τι κομίζει η Αγκελα Μέρκελ στην Αθήνα

Στο επίκεντρο των συνομιλιών θα βρεθούν η εκταμίευση της επόμενης δόσης και η επιμήκυνση της δημοσιονομικής προσαρμογής

Του **Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Διαβιτόριο για τη σταθεροποίηση της θέσης της Ελλάδας στην Ευρωζώνη κομίζει στην Αθήνα η Γερμανίδα καγκελάριος κ. Αγκελα Μέρκελ, ενώ κατά τις συνομιλίες που θα έχει με τον πρωθυπουργό κ. Αντ. Σαμαρά αναμένεται να τεθούν οι βάσεις για τη συνολικότερη διευθέτηση του «ελληνικού» ζητήματος.

Η έλευση της κ. Μέρκελ στην Αθήνα, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, επί της ουσίας «αποτελεί την αρχή του τέλους του παιχνιδιού», καθώς στο επίκεντρο θα βρεθούν ο τρόπος και ο χρόνος εκταμίευσης της επόμενης δόσης, αλλά και η επιμήκυνση της δημοσιονομικής προσαρμογής, παρότι τελικές αποφάσεις δεν πρέπει να αναμένονται ούτε κατά την επερχόμενη σύνοδο κορυφής της Ε.Ε. στις 18

και 19 του μήνα. Είναι σημαντικό όμως ότι γίνεται πριν από τη σύνταξη της έκθεσης της τριόικας.

Η επίσκεψη «έκλεισε» την προπερασμένη Παρασκευή μετά από σχετική πρόταση του πρωθυπουργού που έγινε αποδεκτή από την κ. Μέρκελ. «Η πρόσκληση ήταν μια υπέρβαση-τρέλα», όπως εκμυστηρεύθηκε ο κ. Σαμαράς σε στενούς συνομιλητές του, αλλά το τελικό ισοζύγιο αποδεικνύεται εξαιρετικά θετικό, καθώς η πραγματοποίησή της έχει εντονότατο πολιτικό συμβολισμό, τόσο εντός, όσο και εκτός Ελλάδος.

Στο εξωτερικό, αποστέλλεται σαφές μήνυμα ότι η απόφαση του Βερολίνου να κρατήσει την Ελλάδα στον στενό πυρήνα της Ευρωζώνης είναι οριστική και αμετάκλητη. Μάλιστα, επί της ουσίας «αποδυναμώνονται» και τα σενάρια περί σύγκρουσης μεταξύ Βε-

ρολίνου και ΔΝΤ με επίκεντρο την Αθήνα, αφού η κ. Μέρκελ εκτιμάται πως δεν θα έμπαινε στο αεροπλάνο για την Ελλάδα εάν το μέλλον της χώρας ήταν «στον αέρα».

Επίσης, πολλαπλά είναι τα οφέλη στο εσωτερικό: Η κυβέρνηση λαμβάνοντας τη στήριξη του Βερολίνου διευκολύνεται στην προσπάθεια υπερπήδησης των επώδυνων μέτρων, καθώς τα ανταλλάγματα από μια τέτοια εξέλιξη γίνονται περισσότερο ορατά. Παράλληλα, στέλνει μήνυμα αποφασιστικότητας, καθώς προεξοφλείται πως μεθαύριο θα υπάρξουν έντονες κινητοποιήσεις, γεγονός που βεβαίως γνωρίζει και η Γερμανίδα καγκελάριος, η οποία αποφάσισε να λάβει το «δίκό της ρίσκο» πραγματοποιώντας την επίσκεψη.

Σε κάθε περίπτωση, δε, η Γερμανίδα καγκελάριος αναμένεται να θέσει

τη δική της «ατζέντα» με πρώτη την ανάγκη προώθησης των μεταρρυθμίσεων που χρονίζουν ή μέτρα που έχουν ψηφιστεί αλλά δεν έχουν υλοποιηθεί.

Τι μπορεί να περιμένει, επί της ουσίας η Αθήνα από τη μεθαιριανή επίσκεψη; Συνομιλητές του κ. Σαμαρά τρωούν, ευλόγως, χαμηλούς τόνους. Όμως αναφέρουν πως ο πρωθυπουργός θα επιστημάνει με έμφραση ότι τα ταμειακά διαθέσιμα της χώρας σταδιακά εξαντλούνται, ζητώντας να ανοίξει ο δρόμος για την εκταμίευση της επόμενης δόσης - μαμούθ των 31,5 δισ. ευρώ. «Η Μέρκελ γνωρίζει πως τα χρήματα φθάνουν μέχρι τον Νοέμβριο» φέρεται να τονίζει ο κ. Σαμαράς, αν και εκτιμάται πως η τελική απόφαση δεν πρόκειται να ληφθεί παρά μόνον σε ένα έκτακτο Eurogroup προς τα τέλη του μήνα, ενώ δεν μπο-

ρεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ακόμη και τότε να βρεθεί μια «ενδιάμεση λύση», ώστε να καλυφθεί μόνο το ομόλογο του ελληνικού Δημοσίου που ληγει στις αρχές Νοεμβρίου.

Επίσης, οι μέχρι τώρα συζητήσεις για την επιμήκυνση του χρόνου δημοσιονομικής προσαρμογής βρίσκονται στον αέρα. Όμως, θα είναι κρίσιμο ο κ. Σαμαράς να εξηγήσει στο Βερολίνο την ανάγκη να δοθεί «ανάσα» στην ελληνική οικονομία, ειδικά όταν το πακέτο των 13,8 δισ. θα είναι τελικά εμπροσθοβαρές.

Πάντως, θα πρέπει να επισημανθεί πως υπάρχει το ενδεχόμενο οι εξελίξεις για το «ελληνικό ζήτημα» να τρέξουν με μεγαλύτερη ταχύτητα, με αφετηρία και τη μεθαιριανή συνάντηση των κ. Σαμαρά - Μέρκελ. Στην ιδεατή για την Αθήνα περίπτωση, οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Αθηνάς

και τριόικας για τα μέτρα του 2013 θα μπορούσαν να ολοκληρωθούν μέχρι το αυριανό Eurogroup, ώστε να δοθεί στις δύο πλευρές «σήμα» από τους υπουργούς Οικονομικών της Ευρωζώνης να εργαστούν για το υπόλοιπο πακέτο με λογική επιμήκυνσης. Εάν αυτό συμβεί και τα μέτρα έχουν ψηφιστεί μέχρι τη σύνοδο κορυφής της Ε.Ε. θεωρούνται ρεαλιστικός στόχος η εκταμίευση του συνόλου της δόσης των 31,5 δισ., όσο και η συμφωνία για την επιμήκυνση.

Αντιθέτως, συγκλίνουσες πληροφορίες αναφέρουν πως το θέμα της βιωσιμότητας του χρέους έχει συμφωνηθεί να εξεταστεί σε μεταγενέστερο χρόνο. Πάντως, είναι σημαντικό, ότι σύμφωνα με πληροφορίες, η Ελλάδα αντιμετωπίζεται πλέον αυτοτελώς, και όχι ως «πακέτο» με την Ισπανία και την Κύπρο.

Κρίσιμο Eurogroup στο Λουξεμβούργο

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΖΗΡΑ**

Το «πράσινο φως» για την επιμήκυνση, έστω και ατύπως, παραμένει ένας δύσκολος στόχος για την Ελλάδα, ενόψει του αυριανού Eurogroup. Όπως επίσης και αυτός της εκταμίευσης της δόσης. Πολλά πάντως θα εξαρτηθούν και από την επίσκεψη την Τρίτη της Γερμανίδας καγκελάριας Αγκελα Μέρκελ στην Αθήνα, η οποία έρχεται πριν από τη σύνταξη της έκθεσης της τριόικας, γεγονός που θεωρείται σημαντικό.

Ωστόσο στο Eurogroup, η ελληνική πλευρά προσέρχεται με ένα εν πολλοίς συμφωνημένο πακέτο μέτρων για το 2013 (9 δισ. ευρώ περίπου) αλλά και για το 2014 (τα υπόλοιπα 4,5 δισ.). Επίσης, υπάρχει προσέγγιση για τις διαρθρωτικές αλλαγές (σ.σ. στις οποίες θα κά-

Αν δεν δοθεί, έστω και ατύπως, «πράσινο φως» για την επιμήκυνση, όσα έχουν συμφωνηθεί με την τριόικα θα βρεθούν στον αέρα.

νει ιδιαίτερη αναφορά και η κ. Μέρκελ) που θα τεθούν ως προαπαιτούμενα για την εκταμίευση της δόσης αλλά και για τη ρήτρα «απόκλισης και αντικατάστασης». Έτσι, δεν αποκλείεται έως τα τέλη της εβδομάδας να έχει επέλθει συμφωνία για τα μέτρα (δημοσιονομικά και διαρθρωτικά).

Με αυτά ως διαβιτόριο, ο υπουργός Οικονομικών Γιάννης Στουρνάρας ταξιδεύει σήμερα το βράδυ για το Λουξεμβούργο, όπου αύριο το απόγευμα, παρουσία των εκπροσώπων των δανειστών, θα πραγματοποιηθεί το Eurogroup. Στη βάση των όσων έχουν μέχρι στιγμής συμφωνηθεί, ο κ. Στουρνάρας περιμένει ότι η τριόικα θα κάνει μια θετική αξιολόγηση και θα εξασφαλίσει την αναγνώριση των ομολόγων του για την ουσιαστικά πρόοδο που έχει επιτευχθεί. Ωστόσο, το θέμα της επιμήκυνσης αναμένεται να τεθεί από την τριόικα. Η τριόικα δουλεύει με την υπόθεση ότι το νέο Μνημόνιο θα έχει ως στόχο την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος 4,5% του ΑΕΠ το 2016 αντί του 2014, χωρίς όμως να έχει τη ρητή εξουσιοδότηση του Eurogroup.

Οι δύο πλευρές έχουν συμφωνήσει στη λήψη μέτρων 13,5 δισ. ευρώ για τη διετία (εκ των οποίων περίπου 9 δισ. το 2013 και 4,5 δισ. το 2014). Όμως, με αυτά δεν επιτυγχάνεται ο στόχος του υφιστάμενου Μνημονίου για πρωτογενές πλεόνασμα 4,5% το 2014. Σύμφωνα με πληροφορίες, με αυτά τα μέ-

τρα, η τριόικα εκτιμά ότι το πρωτογενές έλλειμμα θα μπει κοντά στο 1,5% του ΑΕΠ το 2014. Για τα επόμενα χρόνια τίθεται ως στόχος για πρωτογενές έλλειμμα 3% του ΑΕΠ το 2015 και 4,5% του ΑΕΠ το 2016.

Εάν το Eurogroup δεν εγκρίνει έστω και ατύπως αυτή την αλλαγή στόχων, ώστε να αρχίσει να κτιζείται το νέο Μεσοπρόθεσμο και το νέο Μνημόνιο, όλα όσα έχουν μέχρι στιγμής συμφωνηθεί με την τριόικα είναι στον αέρα και τα πράγματα περιπλέκονται.

1. Η τριόικα θα είναι υποχρεωμένη να απαιτήσει για τη διετία 2013 - 2014 πρόσθετα μέτρα, τα οποία με το σενάριο της επιμήκυνσης επρόκειτο να ληφθούν το 2015 και το 2016.

2. Στην Ελλάδα κάτι τέτοιο θα δημιουργήσει τεράστιες πολιτικές επιπλοκές και κλιμάκωση των κοινωνικών αντιδράσεων.

3. Αγνωστο είναι τι θα κάνει σε μια τέτοια περίπτωση το ΔΝΤ, το οποίο θεωρεί ότι το πρόγραμμα δεν βγαίνει, δηλαδή οι στόχοι του δεν είναι δυνατόν να επιτευχθούν και ζητεί πιο δραστηκές παρεμβάσεις, όπως νέα ελάφρυνση του χρέους.

4. Σε κάθε περίπτωση θα προκαλέσει μεγάλη καθυστέρηση, αφού θα σηματοδοτήσει ένα νέο γύρο διαπραγματεύσεων, με αποτέλεσμα να αρνηθεί η εκταμίευση της δόσης.

Εάν η τριόικα πάρει την εξουσιοδότηση να εργαστεί σε ένα σενάριο επιμήκυνσης, οι διαπραγματεύσεις μπορούν να ολοκληρωθούν ταχύτερα και να ψηφιστούν ίσως τα μέτρα πριν από τη σύνοδο κορυφής. Μάλιστα, πηγές της τριόικας θεωρούν πως είναι ρεαλιστική εκτίμηση να κλείσει στα τέλη της εβδομάδας το πακέτο των δημοσιονομικών και διαρθρωτικών μέτρων.

Αυτό που προσδοκά η ελληνική πλευρά από τη σύνοδο, η οποία εάν όλα πάνε καλά θα έχει στη διάθεσή της ένα προσχέδιο της έκθεσης της τριόικας είναι μια δέσμευση αναγνώρισης των προσπαθειών που καταβάλλει η Ελλάδα και η οποία θα στέλνει ένα μήνυμα έγκρισης της επιμήκυνσης και της δόσης.

Ωστόσο, το υπουργείο Οικονομικών εκτιμά ότι αυτό θα γίνει αργότερα, πιθανότατα σε ένα έκτακτο Eurogroup, που θα συγκληθεί προς το τέλος του μήνα, όταν θα έχει ολοκληρωθεί η έκθεση της τριόικας, ώστε να εκταμιευθεί η δόση έως τις 20 Νοεμβρίου. Είναι εφικτό κάτι τέτοιο; Τα εμπόδια είναι αρκετά. Πώς μπορούν να ξεπεραστούν; Αγνωστο προς το παρόν. Ωστόσο, η Ευρωζώνη έχει αποδείξει ότι όταν έχει την πολιτική βούληση, μπορεί να βρει τα αναγκαία τρικ για να υπερβεί κάποιο εμπόδιο.

8 Οκτωβρίου
Δευτέρα
Συνεδρίαση Eurogroup στο Λουξεμβούργο το απόγευμα. Ο κ. Στουρνάρας θα έχει διαρκείς συσκέψεις με τους επικεφαλής της τριόικας έως την έναρξη του Συμβουλίου.

Σήμερα
Ανακήρυξη του υπουργού Οικονομικών Γ. Στουρνάρα και των επικεφαλής της τριόικας για το Λουξεμβούργο.

18 - 19 Οκτωβρίου
Σύνοδος κορυφής. Μέχρι τότε η τριόικα θα είναι στην Αθήνα.

9 Οκτωβρίου
Τρίτη
Επίσκεψη της καγκελάριας της Γερμανίας Αγκελας Μέρκελ στην Αθήνα.

Τελευταίο δεκαήμερο Οκτωβρίου
Πιθανή έκτακτη συνεδρίαση του Eurogroup, αναλόγως με την πορεία των διαπραγματεύσεων με την τριόικα και τις αποφάσεις της συνόδου κορυφής.

9 Οκτωβρίου
Τρίτη
Επίσκεψη της καγκελάριας της Γερμανίας Αγκελας Μέρκελ στην Αθήνα.

Τελευταίο δεκαήμερο Οκτωβρίου
Πιθανή έκτακτη συνεδρίαση του Eurogroup, αναλόγως με την πορεία των διαπραγματεύσεων με την τριόικα και τις αποφάσεις της συνόδου κορυφής.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η ρήτρα απόκλισης και αντικατάστασης

Η ρήτρα απόκλισης και αντικατάστασης είναι άλλο ένα θέμα το οποίο τελει ακόμη υπό διαπραγμάτευση μεταξύ της τριόικας και του υπουργείου Οικονομικών. Συμφωνία επί της αρχής για να περιληφθεί στο νέο Μνημόνιο υπάρχει. Σύμφωνα με πληροφορίες, η τριόικα θέλει μάλιστα να περιληφθεί και στον νόμο με τον οποίο θα θεσμοθετούνται τα νέα μέτρα.

Η ελληνική πρόταση επί της οποίας γίνεται η διαπραγμάτευση προβλέπει τα εξής:

1. Εάν η απόκλιση από τον στόχο για 0% του ΑΕΠ το 2013 δεν ξεπερνάει τη μισή ποσοστιαία μονάδα, τότε δεν αλλάζει τίποτα στον σχεδιασμό για το 2014.

2. Εάν αντί για μηδενικό πρωτογενές έλλειμμα έχουμε έλλειμμα μεγαλύτερο του 0,5% του ΑΕΠ, τότε η ελληνική πλευρά πρέπει να λάβει το 2014 αντίστοιχα μέτρα.

3. Εάν το αποτέλεσμα του 2013 είναι καλύτερο από τον στόχο, τότε θα αφαιρεθεί αντίστοιχο ποσό μέτρων από τον προϋπολογισμό του 2014.

4. Η ελληνική πλευρά δεν λαμβάνει πρόσθετα μέτρα εάν διαπιστωθεί αργότερα ότι τα 4,5 δισ. ευρώ μέτρων για το 2014 δεν επαρκούν λόγω εξωγενών παραγόντων. Η τριόικα θέλει να αναφέρονται ρητά τα μέτρα που θα ληφθούν σε περίπτωση που το έλλειμμα είναι μεγαλύτερο το 2013. Να αναφέρεται δηλαδή ότι θα είναι μέτρα περικοπής της μισθολογικής δαπάνης ή των κοινωνικών μεταβιβάσεων, των συντάξεων κ.λπ. Η ελληνική πλευρά επιδιώκει να έχει ένα περιθώριο ευελιξίας ως προς αυτό.

Επίσης, η τριόικα δεν θέλει να δεσμευθεί ότι εάν διαπιστωθεί πως τα μέτρα που έχουν συμφωνηθεί για το 2014 δεν επαρκούν, δεν θα ληφθούν πρόσθετα μέτρα από την Ελλάδα. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι το κενό θα πρέπει να το καλύψουν οι δανειστές. Είναι προφανές ότι παρά την επί της αρχής συμφωνία των δύο πλευρών, το κείμενο της διπλής ρήτρας (αντικατάστασης και απόκλισης από τους στόχους) θα γίνει αντικείμενο διαπραγματεύσεως λέξη προς λέξη πριν συμφωνηθεί οριστικά.

Δεν υπάρχει η πολυτέλεια του χρόνου, προειδοποιούν από το ΔΝΤ

Του **ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΕΛΛΙΣ**

«Δεν πρέπει να αφήσουμε να χαθεί αυτή η προσπάθεια» διαμνύει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, αρμόδιο αξιωματούχου του οποίου εκτιμούν ότι στις διαπραγματεύσεις με το οικονομικό επιτελείο σημειώνεται «καλή πρόοδος» και εμφανίζονται συγκρατημένα αισιόδοξα ότι παρά τις παλινδρομήσεις είναι εφικτή η επίτευξη συμφωνίας εντός της επόμενης εβδομάδας. Υπογραμμίζουν ότι δεν υπάρχει η πολυτέλεια του χρόνου και η δυνατότητα αναθεωρήσεων, επαναλαμβάνουν ότι δεν τίθεται θέμα αποχώρησης του Ταμείου από την εν εξελίξει διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής της Ελλάδας, ενώ επιμένουν στην ταχεία υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Σε ό,τι αφορά την καθυστέρηση που παρατηρείται για την επίτευξη συμφωνίας την αποδίδουν εν μέρει στην επιλογή της ελληνικής πλευράς να αντικαταστήσει κάποια δημοσιονομικά μέτρα που βρίσκονταν υπό συζήτηση με νέες φορολογικές μεταρρυθμίσεις από τις οποίες η κυβέρνηση διαβεβαιώνει ότι θα εξασφαλίσει περισσότερα έσοδα. Οι συγκεκριμένες προτάσεις περιγράφονται ως πολύ ευπρόσδεκτες, αλλά στον όλο σχεδιασμό διαπιστώνονται σύγχυση και κάποια κενά, με αποτέλεσμα να προκαλούνται τεχνικές καθυστερήσεις. Την ίδια ώρα, οι αξιωματούχοι που ασχολούνται με την Ελλάδα τα τελευταία δύο μήνες χρόνια παραμένουν δύσπιστοι έναντι υποσχέσεων περί πάταξης της φοροδιαφυγής και αύξησης των φορολογικών εσόδων, σημειώνοντας ότι ανάλογες υποσχέσεις εί-

Αποφασισμένος να προχωρήσει, χωρίς όμως εκπτώσεις, εμφανίζεται ο επικεφαλής της αποστολής του Ταμείου, Π. Τόμσεν.

χαν δοθεί και κατά το παρελθόν, αλλά δεν υλοποιήθηκαν. «Πρέπει να καταλήξουμε σε αξιόπιστες και υλοποιήσιμες δράσεις» τονίζουν χαρακτηριστικά.

Ο επικεφαλής της αποστολής του ΔΝΤ, Πόουλ Τόμσεν, εμφανίζεται αποφασισμένος να κλείσει τη συμφωνία χωρίς όμως εκπτώσεις. Στην προσέγγισή του έχει την κάλυψη της Κριστίν Λαγκάρντ, η οποία σχολιάζοντας την ένταση που δημιουργήθηκε πριν από

δύο εβδομάδες σε μια από τις συναντήσεις της τριόικας με τον Γιάννη Στουρνάρα, τόνισε: «Δεν ήμουν στην αιθούσα, αλλά μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι τα στελέχη μας, συμπεριλαμβανομένου και του επικεφαλής της αποστολής, κάνουν ό,τι μπορούν για να βοηθήσουν να επανέλθει η Ελλάδα σε τροχιά». Η επικεφαλής του Ταμείου υπογράμμισε ότι πέραν του δημοσιονομικού κενού που πρέπει να καλυφθεί από περικοπές και πρόσθετα έσοδα, απαιτούνται διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Καθώς η διασφάλιση της βιωσιμότητας του χρέους αποτελεί καταστατική υποχρέωση του Ταμείου, η κ. Λαγκάρντ τάσσεται υπέρ της επιμήκυνσης του προγράμματος προσαρμογής κατά δύο χρόνια, αλλά και του περαιτέρω «κουρέματος» του χρέους της Ελλάδας

προς τον επίσημο τομέα (OSI) -την ΕΚΤ και τις κεντρικές τράπεζες των ευρωπαϊκών χωρών- κάτι που, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, συναντά τη σθεναρή αντίθεση των Ευρωπαίων εταίρων.

Το ΔΝΤ επιμένει σε ταχεία συνολική διευθέτηση, καθώς μεταξύ αρμόδιων αξιωματούχων είναι διάχυτη η πεποίθηση ότι εάν σήμερα οι Γερμανοί εμφανίζονται διστακτικοί έναντι της παροχής επιπλέον χρηματοδοτήσεων με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, όσο θα πλησιάζουμε προς τις γερμανικές εκλογές που τοποθετούνται τον επόμενο Σεπτέμβριο, η στάση τους θα καθίσταται πιο άκαμπτη και σκληρή. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα το νέο «κούρεμα» στον επίσημο τομέα (OSI), απαντούν στις αντιδράσεις επισημαίνοντας ότι και στην περίπτωση των ιδιωτών πιστωτών (PSI) το Ταμείο πιέζε από την αρ-

χή για αναδιάρθρωση και παρά τις ανησυχίες των Ευρωπαίων, όταν τελικά πραγματοποιήθηκε δεν υπήρξε πρόβλημα.

Μπροστά στη διαφαινόμενη αδυναμία επίτευξης συμφωνίας πριν από το αυριανό Eurogroup, στο ΔΝΤ στρέφουν την προσοχή τους στη συνέχιση των διαπραγματεύσεων τις επόμενες ημέρες, αλλά και στην επόμενη σύνοδο του Ταμείου στο Τόκιο, από τις 9 έως τις 13 του μηνός, όπου θα συζητηθεί και η κρίση στην Ευρωζώνη. Η Κριστίν Λαγκάρντ, η οποία θα είναι παρούσα στην αυριανή συνεδρίαση του Eurogroup και εν συνεχεία θα μεταβεί στο Τόκιο, θα επαναλάβει την υποστήριξη του ΔΝΤ στις χώρες που έχουν προσφύγει σε μηχανισμούς στήριξης και καταβάλλουν προσπάθειες για να μειώσουν το χρέος τους.

Τα βαρίδια του προβλήματος

Συνέντευξη στον **ΝΙΚΟ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Δύο ελέφαντες «βλέπει» στο δωμάτιο των συζητήσεων για το ελληνικό πρόβλημα ο οικονομολόγος Ζαν Πιζανί-Φερί, διευθυντής του Ινστιτούτου Bruegel, το οποίο αποτελεί τη δεξαμενή σκέψης με τη μεγαλύτερη επιρροή στις Βρυξέλλες. Ο πρώτος αφορά τη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους. Σύμφωνα με τον κ. Πιζανί-Φερί, προβλέψεις σε αυτό το θέμα για το συγκεκριμένο ζήτημα δεν μπορούν να γίνουν, καθώς δεν έχει επέλθει συμφωνία για «κούρεμα» στα δάνεια που έχει λάβει η Ελλάδα από τους εταίρους της. Ωστόσο, λύσεις υπάρχουν, έστω και αν είναι πολύπλοκες, όπως για παράδειγμα η σύνδεση της αξίας των ελληνικών ομολόγων που κατέχει ο επίσημος τομέας, με την κατάσταση στην ελληνική οικονομία.

Ο δεύτερος «ελέφαντας», τονίζει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο κ. Πιζανί-Φερί, είναι ο συναλλαγματικός κίνδυνος. Παρά τα όσα υποστηρίζουν οι Ευρωπαίοι ηγέτες, οι αγορές δεν έχουν πειστεί ότι η Ελλάδα δεν θα βγει από το ευρώ, εξ ου και δεν επενδύουν στη χώρα. Ως εκ τούτου, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θα πρέπει να αποδείξουν έμπρακτα ότι στηρίζουν την Ελλάδα, κατευθύνοντας επενδύσεις προς τη χώρα. Επιπλέον, ο έγκυρος αναλυτής προτείνει τη χρήση του συνόλου των διαρθρωτικών κονδυλίων (ενδεχομένως και με την τιτλοποίηση μελλοντικών επιδοτήσεων που δικαιούται η χώρα) για την επίτευξη στόχων που συνδέονται άμεσα με το Μνημόνιο. Επίσης, θεωρεί παράλειψη την «απουσία» από την Ελλάδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, η οποία θα μπορούσε να εξυγιάνει δημόσια περιουσία και να την παραδώσει προς αξιοποίηση. «Έχουν γίνει κάποια βήματα από τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στην Ελλάδα, αλλά είναι πολύ δειλά», υπογραμμίζει.

Σε ό,τι αφορά την απευθείας ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, χωρίς να προσμετρούνται τα χρήματα αυτά στο δημόσιο χρέος των οι-

Ο οικονομολόγος Ζαν Πιζανί-Φερί, διευθυντής του Ινστιτούτου Bruegel, που έχει μεγάλη επιρροή στις Βρυξέλλες.

κείων κρατών, ο κ. Πιζανί-Φερί συμφωνεί με την άποψη των υπουργών Οικονομικών Γερμανίας, Φινλανδίας και Ολλανδίας, ότι το μέτρο δεν μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ, πριν δηλαδή από την υπαγωγή του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ευρωζώνης στην εποπτεία της ΕΚΤ. «Πρέπει να μπει μία γραμμή ανάμεσα στα βάρη του παρελθόντος και στο μέλλον. Αν μια εθνική κυβέρνηση αποφασίσει να ελαφρύνει για παράδειγμα νοικοκυριά από δάνεια, θα πρέπει να αναλάβει και το κόστος της απόφασής της».

Για τις χώρες του Νότου που δοκιμάζονται, ο κ. Πιζανί-Φερί θεωρεί βέβαιο ότι η αναγκαστική και ραγδαία αναδιάρθρωση των οικονομιών τους θα έχει αναπόφευκτα κοινωνικό κόστος. Το ζήτημα είναι να περιοριστούν κατά το δυνατόν οι επιπτώσεις. Η διευκόλυνση της μετακίνησης εργαζομένων στην Ε.Ε. (με μέτρα όπως η απλοποίηση της μεταφοράς ασφαλιστικών δικαιωμάτων) θα συνέβαλλε στην εκτόνωση της ανεργίας. Επίσης, περιπτώσεις όπως της Ισπανίας καταδεικνύουν, σύμφωνα πάντα με τις εκτιμήσεις του, τις επιπτώσεις που έχει ο δικασμός ανάμεσα στους απόλυτα προστατευμένους εργαζομένους που είναι εντός συστήματος και τους απόλυτα απροστάτευτους νέους.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ. apetroulakis@kathimerini.gr

Γιατί η Ελλάδα αποτυγχάνει;

Του KEVIN FEATHERSTONE*

Στο πρόσφατο βιβλίο τους, με τίτλο «Γιατί αποτυγχάνουν τα κράτη», ο Νταρόν Ατζέμογλου και ο Τζέιμς Ρόμπινσον, εγκαινιάζουν ένα διάλογο, ο οποίος εξακολουθεί να προκαλεί κατάπληξη. Πρόκειται για ένα τεράστιο ιστορικό έργο, το οποίο αναλύει περιπτώσεις από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία μέχρι τη Σοβιετική Ένωση. Κατά παράδοξο τρόπο, οι συγγραφείς δεν αναφέρονται καθόλου ούτε στην αρχαία ούτε στη σύγχρονη Ελλάδα. Ωστόσο, η επιχειρηματολογία τους έχει οπωσδήποτε σχέση με τη σημερινή οικονομική κρίση.

Η βασική τους πρόταση είναι ότι υπάρχει ένας καθοριστικός παράγων επιτυχίας ή αποτυχίας, ο οποίος είναι ανθεκτικός ανά τους αιώνες. Ο παράγων αυτός είναι η φύση των θεσμών που δημιουργεί ένα κράτος. Με τον όρο «θεσμοί», οι συγγραφείς στην πραγματικότητα, εννοούν «κανόνες». Τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία των κυβερνήσεων, τους κανόνες, βάσει των οποίων οι πολιτικοί λογοδοτούν στον λαό, τους κανόνες της αγοράς και τα κίνητρα που δίδονται στους πολίτες για να ευημερήσουν, να καινοτομήσουν και να εκπαιδευτούν. Όταν αυτοί οι κανόνες συνδυάζονται για να προωθήσουν την κοινωνική ενσωμάτωση ή να αποτυπώσουν έναν κοινό στόχο - η επιτυχία είναι πιθανότερο να συμβεί.

Από ιδεολογικής πλευράς, οι κανόνες αυτοί ευνοούν τη δημοκρατία, την ελεύθερη αγορά και την κοινωνική αλληλεγγύη. Αυτοί οι κανόνες είναι πολύ πιο σημαντικοί από τη γεωγραφία, τον πολιτισμό, το κλίμα ή την πιθανότητα ασθένειας.

Υπάρχουν συνεπώς και καλά και κακά νέα για την Ελλάδα. Δεν είναι στο DNA της Ελλάδας, στο εθνικό της DNA, να αποτυγχάνει. Μπορούμε, για παράδειγμα, να σκεφτούμε περιπτώσεις Ελλήνων που ευημέρησαν σε

διαφορετικό οικονομικό σύστημα. Ούτε η Ελλάδα δεν τα καταφέρνει, επειδή βρίσκεται στη λάθος θέση. Ούτε είναι το κλίμα της που ανακόπτει την ανάπτυξη και την καινοτομία. Τα κακά νέα είναι ότι η Ελλάδα έχει μείνει πίσω όχι εξαιτίας ενός συγκεκριμένου ηγέτη ή ενός συγκεκριμένου κόμματος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση κανείς δεν επιρρίπτει ευθύνες με ευκολία. Τα πράγματα είναι πιο σύνθετα: για να προοδεύσει η Ελλάδα, θα πρέπει να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις των θεσμών της. Και οι μεταρρυθμίσεις αυτές δεν θα πρέπει να αφορούν σε μεμονωμένους θεσμούς, αλλά στο σύνολο των θεσμών.

Το γεγονός αυτό δεν προκαλεί κατάπληξη στους περισσότερους. Αναφερόμαστε στο οικονομικό μοντέλο της Γερμανίας ή στο κοινωνικό μοντέλο της Δανίας. Κανείς όμως δεν αναφέρεται στο «μοντέλο της Ελλάδας», ούτε στο οικονομικό ούτε το κοινωνικό. Δεν είναι ένα οικοδόμημα που μπορεί εύκολα να ανεγερθεί και κανείς δεν θεωρεί ότι μπορεί να το έχει δημιουργήσει. Σειρά ηγετών στην Ελλάδα, υποσχέθηκαν ότι θα προχωρήσουν σε γενναίες μεταρρυθμίσεις όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας του κράτους και στο πώς αυτό συνδέεται με τον πολίτη και την οικονομία. Όλοι απέτυχαν, ελάχιστοι είχαν ένα μικρό αντίκτυπο. Το σύστημα μοιάζει με έναν εκτός ελέγχου Λεβιάθαν. Πώς αλλιώς μπορείς να ερμηνεύσεις τις ιδιαιτερότητες των προνομιακών «κλειστών επαγγελμάτων», τις τεράστιες καθυστερήσεις στη δράση της διοίκησης που οφείλονται στην αναμονή για την υπογραφή του υπουργού, ή το ποσοστό «ευκολίας για τις επιχειρήσεις», που κάνει την Παγκόσμια Τράπεζα να πιστεύει ότι τη χώρα χτύπησε διάττων ασέπας;

Στη σύγχρονη Ιστορία της, η Ελλάδα σημείωσε σημαντικά επι-

τεύγματα, όμως οι σημερινοί της θεσμοί είναι εφιάλτης.

Ο Νίκος Μουζέλης και ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς έχουν γράψει αναλυτικά για το πώς έχουν προκύψει αυτές οι ιδιαιτερότητες: μια ελίτ που εξαρτάτο από μεταπρατικά κεφάλαια, δημιούργησε ένα σύστημα που δεν κατάφερε να περάσει τη δοκιμασία των Ατζέμογλου και Ρόμπινσον. Το σύστημα αυτό στρέβλωσε την οικονομία, δεν ευνοούσε την κοινωνική ενσωμάτωση και συντηρούσε την αναποτελεσματικότητα στον τρόπο λειτουργίας του κράτους. Προσθέστε σε αυτό, και τον κατά καιρούς διαλυτικό ρόλο του Στέμματος και του Στρατού και έχετε ένα σύστημα που ξεστράτισε ακόμη περισσότερο.

Αυτή η κληρονομιά προσδιόρισε την πρόοδο και τον «εκσυγχρονισμό», με τρόπους που απεδείχθησαν δικαστικοί. Τόσο η πρόοδος όσο και ο εκσυγχρονισμός συνδέθηκαν με την εικόνα της Ευρώπης, μέσω του Κοραή, του Τρικούπη, του Καραμανλή και του Σημίτη.

Ο Νικηφόρος Διαμαντούρος έχει περιγράψει τη διαχρονική μάχη, από την αρχή της συστάσεως του σύγχρονου ελληνικού κράτους, μεταξύ των «εκσυγχρονιστών» και των υπερασπιστών της «κουλτούρας των πτημένων».

Η Ευρώπη ήταν η βασική άγκυρα, όμως αντιμετωπίστηκε και σαν φίλος και σαν εχθρός.

Και η σημερινή κρίση έχει επιτείνει ακόμη περισσότερο, τη σύγκρουση συμφερόντων και νοοτροπιών. Είναι αλήθεια ότι σχεδόν οι πάντες πιστεύουν στις «μεταρρυθμίσεις» αλλά αναφέρονται σε διαφορετικά πολιτικά λεξιλόγια. Καθώς το κράτος δεν έχει αναπτύξει συνεκτικό μοντέλο για να εξισορροπήσει μια ανταγωνιστική αγορά με ένα σύστημα πρόνοιας, ούτε μια δημόσια διοίκηση που λειτουργεί ανεξάρτητα από πολιτικά

ρουσφέτια και τη διαφθορά, οι συμπεριφορές που δεν προσιδιάζουν σε πολίτες και καλύπτουν συντεχνιακά συμφέροντα, αποκτούν ιδεολογική νομιμοποίηση και προβάλλονται ως απολύτως λογικές.

Ετσι λοιπόν μάθαμε ότι ο υπουργός Διοικητικής Μεταρρύθμισης, Αντώνης Μανιτάκης, ενδέχεται να παραιτηθεί αν η κυβέρνηση απολύσει 15.000 δημοσίους υπαλλήλους. Η πρόταση δεν είναι αυτοί να απολυθούν χωρίς αποζημίωση αλλά να τεθούν σε εφεδρεία. Η ΔΗΜΑΡ και ο υπουργός επιμένουν ότι το μέτρο αυτό πρέπει να έχει προσωρινό χαρακτήρα. Η δουλειά στο Δημόσιο πρέπει να είναι μόνιμη. Ο σχετικός διάλογος παραβλέπει κάθε προσπάθεια να καταγραφεί πόσους δημόσιους υπαλλήλους, με ποια προσόντα, χρειάζεται η Ελλάδα. Με βάση τη δοκιμασία των Ατζέμογλου και Ρόμπινσον, να προσδιοριστεί, δηλαδή, ποια στρατηγική πληροί τις προϋποθέσεις της αποτελεσματικότητας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Το δίλημμα είναι το ζήτημα εδώ: η πορεία της ιστορικής ανάπτυξης συχνά έχει κάνει το παράλογο να μοιάζει απολύτως λογικό.

Θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και άλλα παραδείγματα. Σε ποια άλλη σύγχρονη οικονομία, η λέξη «κέρδος» θα ήταν βρώμικη λέξη; Ή σε ποιο άλλο πανεπιστημιακό σύστημα, η «πρωτιά» θα ήταν αντίθετη με την «αξιολόγηση»; Αυτές οι παραδοξότητες δεν έχουν καμιά σχέση με την τρέκα. Προϋπήρχαν, είναι δημιουργήματα της Ελλάδας. Και εξηγούν γιατί η Ελλάδα μπερδεύει τους ξένους. Το βιβλίο όμως των Ατζέμογλου και Ρόμπινσον ίσως εξηγήσει και στους Έλληνες γιατί το κράτος τους αποτυγχάνει.

* Ο κ. Kevin Featherstone είναι καθηγητής στο Τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών στο LSE και επί του παρόντος, διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ
----------------	------	----------	--------------	--------	--------

Δύο προσεγγίσεις για την κρίση χρέους

Τι λένε οι κ. Γ. Παπακωνσταντίνου, πρώην υπ. Οικονομικών και Π. Ρουμελιώτης, πρώην εκπρόσωπος στο ΔΝΤ, που είχαν ρόλο-κλειδί στις εξελίξεις

Του **ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΕΛΛΙΣ**

Διαφορετική προσέγγιση στον τρόπο αντιμετώπισης της κρίσης χρέους της Ελλάδας, αναδεικνύεται από συνεντεύξεις που παραχώρησαν στην «Κ» δύο από τους κύριους πρωταγωνιστές που διαχειρίστηκαν την υπόθεση, ο πρώην υπουργός Οικονομικών, Γιώργος Παπακωνσταντίνου, και ο πρώην εκπρόσω-

πος της Ελλάδας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Παναγιώτης Ρουμελιώτης.

Ο τελευταίος υπογραμμίζει ότι ο τότε γενικός διευθυντής του ΔΝΤ, Ντομινίκ Στρος-Καν, αλλά και ο ίδιος, πίεζαν την κυβέρνηση να θέσει έγκαιρα θέμα αναδιάρθρωσης του χρέους καθώς και οι δύο εκτιμούσαν ότι χωρίς αυτή θα ήταν πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να εφαρμοσθεί το πρόγραμμα, αλλά αντιδρούσαν

συνεργάτες του κ. Παπανδρέου. Επισημαίνει, δε, ότι σε πρόσφατη έκθεσή του το ΔΝΤ αναγνωρίζει το πόσο δύσκολο είναι να επιτύχει η εσωτερική υποτίμηση σε μια χώρα με πολύ υψηλό δημόσιο χρέος.

Από την πλευρά του, ο κ. Παπακωνσταντίνου στ.ώνει ότι η Ελλάδα ζώνη σε καμία περίπτωση δεν θα συναινέσει σε αναδιάρθρωση χρέους σε μια χώρα με πρωτογενές έλ-

λειμμα 24 δισ., και υπογραμμίζει ότι μια τέτοια ενέργεια θα προκαλούσε τραπεζικό πανικό, άμεση χρεοκοπία, και πλήρη οικονομική και κοινωνική κατάρρευση.

Σε ότι αφορά την εμπλοκή του ΔΝΤ, αναφέρει ότι δεν υπήρξε προσφυγή στο Ταμείο, αλλά στον ευρωπαϊκό μηχανισμό και αυτό έγινε διότι οι αγορές δεν ήταν πλέον πρόθυμες να δανείσουν μια χώρα με τερά-

στιο έλλειμμα και χρέος. Χαρακτηρίζει, δε, αδιανόπτο να λέγεται ότι το ΔΝΤ θα έδινε ένα τόσο μεγάλο ποσό στην Ελλάδα εάν πίστευε ότι το πρόγραμμα δεν βγαίνει και θα έχανε τα λεφτά του.

Προσθέτει, πάντως, ότι το πρόγραμμα «στήθηκε από το μηδέν» και πως όλα τα εμπλεκόμενα μέρη γνώριζαν από την αρχή ότι στην πορεία θα χρειάζονταν προσαρμογές.

Ούτε με «έγκαιρα μέτρα» ή άλλο δανεισμό θα αποφεύγαμε μηχανισμό

— Κύριε Παπακωνσταντίνου, υπήρχε τρόπος και αν ναι, δοκιμάστηκε ώστε να αποφευχθεί η προσφυγή στο ΔΝΤ;

— Δεν υπάρχει «προσφυγή στο ΔΝΤ». Υπάρχει προσφυγή σε έναν ευρωπαϊκό μηχανισμό όπου η Ευρωζώνη απαιτöse να ενταχθεί και το ΔΝΤ ως προϋπόθεση για να χρηματοδοτήσει την Ελλάδα. Και αυτό έγινε και για τις υπόλοιπες χώρες και πλέον για τον μόνο μηχανισμό της Ευρωζώνης. Από εκεί και πέρα, ο μόνος τρόπος να αποφευχθεί η προσφυγή της Ελλάδας σε οποιαδήποτε μηχανισμό θα ήταν να υπήρχαν αγορές πρόθυμες να μας χρηματοδοτήσουν. Μία χώρα όμως με 16% δημοσιονομικό έλλειμμα, 15% εμπορικό έλλειμμα, 130% χρέος και έλλειμμα αξιοπιστίας δεν έχει πολλές επιλογές. Ούτε «πιο έγκαιρα μέτρα» ούτε φανταστικός δανεισμός από τη Ρωσία, την Κίνα και τους Αραβες θα βοηθούσε να αποφύγουμε τον «μηχανισμό», από τον οποίο δεν ξέφυγαν ούτε χώρες με πολύ καλύτερες οικονομικές και δημοσιονομικές επιδόσεις όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και τώρα η Ισπανία.

— Γιατί το ΔΝΤ δέχτηκε να χρηματοδοτήσει ένα πρόγραμμα που «δεν θα έβγαине», όπως ισχυρίζεται ο κ. Ρουμελιώτης, και μάλιστα με ένα τόσο μεγάλο ποσό όσο αυτό της Ελλάδας;

— Το ΔΝΤ θυμιμέτεσκε στον Μηχανισμό Στήριξης της Ελλάδας με 30 δισ. ευρώ — 30 φορές τις καταθέσεις της χώρας μας στα αποθεματικά του Ταμείου. Αυτό δεν είχε συμβεί ποτέ για άλλη χώρα-μέλος και δεν θα είχε συμβεί αν για

Το Πρόγραμμα για την Ελλάδα στήθηκε από το μηδέν και όλα τα μέρη γνώριζαν ότι στη διάρκεια της υλοποίησης θα χρειαστούν προσαρμογές και αλλαγές.

τα υπόλοιπα δύο τρίτα του Προγράμματος χρηματοδότησης δεν υπήρχε η Ευρωζώνη. Είναι, λοιπόν, αδιανόπτο να λέμε ότι το ΔΝΤ θα είχε επιλέξει να δώσει αυτά τα χρήματα πιστευόντας ότι το πρόγραμμα δεν θα έβγαине και ότι το ίδιο θα έχανε τα λεφτά του! Σε αντίθεση μάλιστα με όσα έλεγε πριν δύο μήνες, ο κ. Ρουμελιώτης στο βιβλίο του παραδέχεται ότι στις αρχές του Προγράμματος η κρατούσα αντίληψη στο ΔΝΤ ήταν ότι μπορούσε να καταστήσει το χρέος μεσοπρόθεσμα βιώσιμο. Φυσικά, κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί ότι παρόμοια προγράμματα έχουν μεγάλες δυσκολίες υλοποίησης. Το Πρόγραμμα για την Ελλάδα στήθηκε από το μηδέν, στις συγκεκριμένες πολιτικές συνθήκες, και γι' αυτό και από την πρώτη στιγμή — όσο και αν αυτό δεν θα ήταν δυνατόν να αποτυπώνεται στις δημόσιες ανακοινώσεις — όλα τα εμπλεκόμενα μέρη γνώριζαν ότι στη διάρκεια της υλοποίησης θα χρειαστούν προσαρμογές και αλλαγές. Όπως για παράδειγμα και έγινε στην πορεία με την επέκταση του χρόνου αποπληρωμής και τη μείωση επιτοκίου.

— Όμως, δεν επιβεβαιώθηκε τελικά ότι το πρόγραμμα «δεν θα έβγαине εξαρχής»;

— Σας θυμίζω ότι οι πρώτοι μήνες εφαρμογής του προγράμματος ήταν αποδοτικοί και ως προς τη μείωση του ελλείμματος και ως προς τις διαρθρωτικές αλλαγές. Στο τέλος του χρόνου είχαμε πετύχει μείωση του ελλείμματος άνω των 5 μονάδων του ΑΕΠ, ενώ από τους πρώτους μήνες είχε κλείσει οριστικά το θέμα των στατιστικών και ψηφιστεί η ασφαλιστική μεταρρύθμιση, ενώ για πρώτη φορά είχαμε αποκτήσει τον έλεγχο δαπανών κι εσόδων. Τον Σεπτέμβριο του 2010, ο κ. Ρουμελιώτης γράφει τώρα ότι δεχόταν συγχρηττήρια στο Δ.Σ. του ΔΝΤ για την πρόοδο της Ελλάδας. Όλα αυτά μέχρι που τον Οκτώβριο του 2010

η περιβόητη συνάντηση της Αγκελα Μέρκελ με τον Νικολά Σαρκοζί στην Ντοβίλ άνοιξε με τον χειρότερο τρόπο τη συζήτηση για αναδιάρθρωση χρέους σε χώρες της Ευρωζώνης. Η απόφαση να προβλέπεται από το 2013 αναδιάρθρωση χρέους εάν αυτό δεν είναι βιώσιμο, οδήγησε τους ξένους επενδυτές να απομακρυνθούν από τα ομόλογα της Ελλάδας αλλά και όλων των άλλων περιφερειακών χωρών, με αποτέλεσμα την αλματώδη αύξηση των περιθωρίων δανεισμού — τα περίφημα *spreads*, που από την ένταξη στον μηχανισμό είχαν πέσει σημαντικά, και τελικά οδήγησε και στην υπαγωγή της Ιρλανδίας και της Πορτογαλίας στον ευρωπαϊκό μηχανισμό. Η Ελλάδα μπήκε ξανά στο στόχαστρο και επανέλθαν οι πιέσεις για να γίνει το πρόγραμμα ακόμη πιο αξιόπιστο και να ξαναπιστούμε ότι δεν θα χρειαστεί αναδιάρθρωση.

— Από τη στιγμή που υπήρχαν πολλοί αναλυτές, σίγουρα εκτός, αλλά όπως μάθαμε και εντός του ΔΝΤ που ισχυρίζονταν ότι η αναδιάρθρωση του Ελληνικού χρέους θα ήταν αναπόφευκτη γιατί δεν έγινε από την αρχή στο πρόγραμμα;

— Γιατί η Ευρωζώνη και κυρίως η ΕΚΤ δεν συνηγορούσαν με κανένα τρόπο σε ένα τέτοιο γεγονός. Και η αιτία δεν βρίσκεται στη σφαίρα της συνωμοσιολογίας που θέλει τους Ευρωπαίους να προστατεύουν τις δικές τους τράπεζες σε βάρος της Ελλάδας. Είναι ότι η Ευρωζώνη δεν είχε τα εργαλεία να αντιμετωπίσει ένα τέτοιο γεγονός, προστατεύοντας παράλληλα τη σταθερότητα του κοινού μας νομίσματος. Και ότι σε καμία περίπτωση δεν συναινέσει σε αναδιάρθρωση σε μια χώρα με πρωτογενές έλλειμμα 24 δισεκατομμύρια ευρώ — δηλαδή σε «κούρεμα» όταν δεν είχε διασφαλίσει ότι τα μαλλιά δεν θα ξαναφυτρώσουν. Εάν δεν προχωρούσαμε μονομερώς σε αναδιάρθρωση ή απειλούσαμε σε αυτήν την κατεύθυνση, θα βρισκόμασταν μπροστά στον «εμφυλικό θάνατο», με τραπεζικό πανικό, κλείσιμο των τραπεζών που δεν θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στα αιτήματα για αναλήψεις, άμεση χρεοκοπία και πλήρη οικονομική και κοινωνική κατάρρευση. Αυτό δεν το ζήσαμε και επιζώ να μην το ζήσουμε ποτέ.

— Πότε συζητήθηκε πρώτη φορά με το ΔΝΤ το θέμα της αναδιάρθρωσης;

— Οποιαδήποτε συζήτηση, για ένταξη στο πρόγραμμα της Ελλάδας μιας τέτοιας εναλλακτικής, άρχισε μετά τη σύναψη του Μνημονίου όταν πια τα δεδομένα σε σχέση με το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον — ιδιαίτερα τη διεθνή αλλά και την εγκόσμια ανάπτυξη και τις συνθήκες της αγοράς — είχαν αλλάξει. Εμείς το βάλαμε στο τραπέζι, κατ' αρχάς στη λογική της χρονικής μεταθέσεως αποπληρωμής του χρέους, στην βάση τεχνικών εισηγήσεων. Μέχρι τις αρχές του 2011, η ΕΚΤ και οι χώρες της Ευρωζώνης αρνούνταν κάθε συζήτηση. Όλα αυτά τα έχει πει ο Γιώργος Παπανδρέου σε συνεντεύξεις του, μετά την ολοκλήρωση του PSI.

— Στις συζητήσεις με τον τότε γενικό διευθυντή του ΔΝΤ προέκυπτε ότι ο ίδιος πίστευε πως το πρόγραμμα της Ελλάδας δεν θα βγει;

— Ο κ. Στρος-Καν όχι μόνο δεν εξέφραζε ενδοιασμούς, αλλά συνεχώς παρείχε ανεπιφύλακτα την υποστήριξη του και την πεποίθηση ότι η Ελλάδα θα τα καταφέρει. Ταυτόχρονα, από ένα σημείο και πέρα είχε αρχίσει να πιέζεται ότι θα χρειαστεί αναδιάρθρωση του χρέους, και ότι έπρεπε να πιεστεί η Ευρωζώνη σε αυτήν την κατεύθυνση.

— Άλλαξε η στάση του ΔΝΤ με την αλλαγή του γενικού διευθυντή μετά το σκάνδαλο Στρος-Καν;

— Κάθε γενικός διευθυντής του ΔΝΤ φέρνει το δικό του στίγμα, και ο Στρος-Καν ήταν μία ισχυρή προσωπικότητα από τον χώρο της Σοσιαλδημοκρατίας που μπορούσε να λειτουργεί εξισορροπτικά απέναντι σε μια κατά πλειοψηφία συντηρητική ευρωπαϊκή ηγεσία. Όμως, το ΔΝΤ είναι ένας οργανισμός με δική του λογική και κατεύθυνση, άρα στην πράξη, η αλλαγή στην κορυφή δεν αλλάζει το βασικό πλαίσιο συνεργασίας. Η στάση του ΔΝΤ άλλαξε όταν άλλαξαν οι συνθήκες.

Γ. Παπακωνσταντίνου: Η Ευρωζώνη δεν συναινέσει σε αναδιάρθρωση μιας χώρας με πρωτογενές έλλειμμα 24 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Εξαρχής το «πρόγραμμα δεν θα έβγαине»

— Κύριε Ρουμελιώτη, στους *New York Times* είχατε δηλώσει ότι «ξέραμε εξαρχής στο ΔΝΤ πως το πρόγραμμα ήταν αδύνατο να εφαρμοστεί». Στο βιβλίο σας, όμως, αναδεικνύεται μια διχογνωμία και μια μάλλον θετική αρχική άποψη στο ΔΝΤ για την επιτυχία του προγράμματος. Τον δε Σεπτέμβριο του '10 η Ελλάδα ελάμβανε συγχρηττήρια για την πρόοδο της.

— Στους *New York Times* δήλωσα αυτό που αναφέρετε στην ερώτησή σας. Αλλά εξήγησα αμέσως μετά ότι ο λόγος που το πρόγραμμα δεν μπορούσε να εφαρμοστεί ήταν ότι η Ελλάδα, ως μέλος της Ευρωζώνης, δεν μπορούσε να κάνει υποτίμηση του νομίσματός της, ώστε να αποκαταστεί η ανταγωνιστικότητά της, κάτι που προτείνει το ΔΝΤ σε χώρες που εντάσσονται σε προγράμμά του. Η λύση που επιλέχθηκε τελικά ήταν εκείνη της εσωτερικής υποτίμησης, που όμως είναι δύσκολο εγχείρημα, προκαλεί παρατεταμένη ύφεση και σε πολύ λίγες περιπτώσεις έχει πετύχει, όπως το ίδιο το ΔΝΤ αναγνώρισε στην τελευταία του έκθεση για τη χώρα μας (Μάρτιος 2012). Στην ίδια έκθεση του Ταμείου τονίζεται επίσης ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις επιτυχίας της εσωτερικής υποτίμησης, επειδή μεταξύ άλλων το δημόσιο χρέος είναι πολύ υψηλό.

Επίσης στους *New York Times* υποστήριξα ότι δεν είναι τόσο οι καθυστερήσεις στις διαρθρωτικές αλλαγές, αλλά η σοβαρή μείωση μισθών και συντάξεων που περιορίσει σημαντικά τη ζήτηση και συνέβαλε έτσι στη μεγάλη κάμψη του ΑΕΠ. Την άποψή μου αυτή την επικρότησε την επόμενη ημέρα στην ίδια εφημερίδα ο Paul Krugman (βραβείο Νομπελ οικονομίας), ο οποίος αναφέρθηκε ονομαστικά στις δηλώσεις μου, λέγοντας μάλιστα ότι θα πρέπει να σταματήσει η ρητορική ότι οι Έλληνες δεν προσαποθούν αρκετά. Από μόνη της η αναφορά αυτή του διάσημου Αμερικανού οικονομολόγου ενισχύει την διαπραγματευτική θέση της συμμεριχής κυβερνήσεων που προσπασι να σπάσει τον φαύλο κύκλο της ύφεσης.

— Τι έγινε μετά και τα πράγματα πήραν αρνητική τροπή;

— Πρέπει να επισμάνω ότι πολλά μέλη του Εκτελεστικού Συμβουλίου (Ε.Σ.) του ΔΝΤ θεωρούσαν από την αρχή ότι το ελληνικό πρόγραμμα δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί χωρίς αναδιάρθρωση («κούρεμα») του ελληνικού χρέους. Την ίδια άποψη είχε και η Διεύθυνση Στρατηγικής και Πολιτικών του ΔΝΤ. Οστόσο, οι εμπειρογνώμονες του Ταμείου εννιμέρωσαν τα μέλη αυτά του Ε.Σ. ότι οι ίδιες οι ελληνικές Αρχές είχαν αποκλείσει την αναδιάρθρωση του χρέους. Ετσι το Ε.Σ. ενέκρινε το ελληνικό πρόγραμμα, παρά το γεγονός ότι οι εμπειρογνώ-

μονές του δεν μπορούσαν να βεβαιώσουν, με μεγάλη πιθανότητα, τα μέλη του Ε.Σ. ότι το χρέος ήταν βιώσιμο, κάτι που απαιτείται από το καταστατικό του Ταμείου για να εγκριθεί ένα πρόγραμμα. Για τον λόγο αυτό το Ε.Σ. αναγκάστηκε, κάτω από την πίεση του νομικού του συμβούλου, να τροποποιήσει το καταστατικό του με μια ρύθμιση που προβλέπει ότι ακόμα κι αν το χρέος δεν είναι βιώσιμο με μεγάλη πιθανότητα, το Ταμείο μπορεί να εγκρίνει ένα πρόγραμμα, εφόσον μη έγκριση του εγκυμονεί σοβαρό συστηματικό κίνδυνο, δηλαδή διατάραξη της παγκόσμιας οικονομίας.

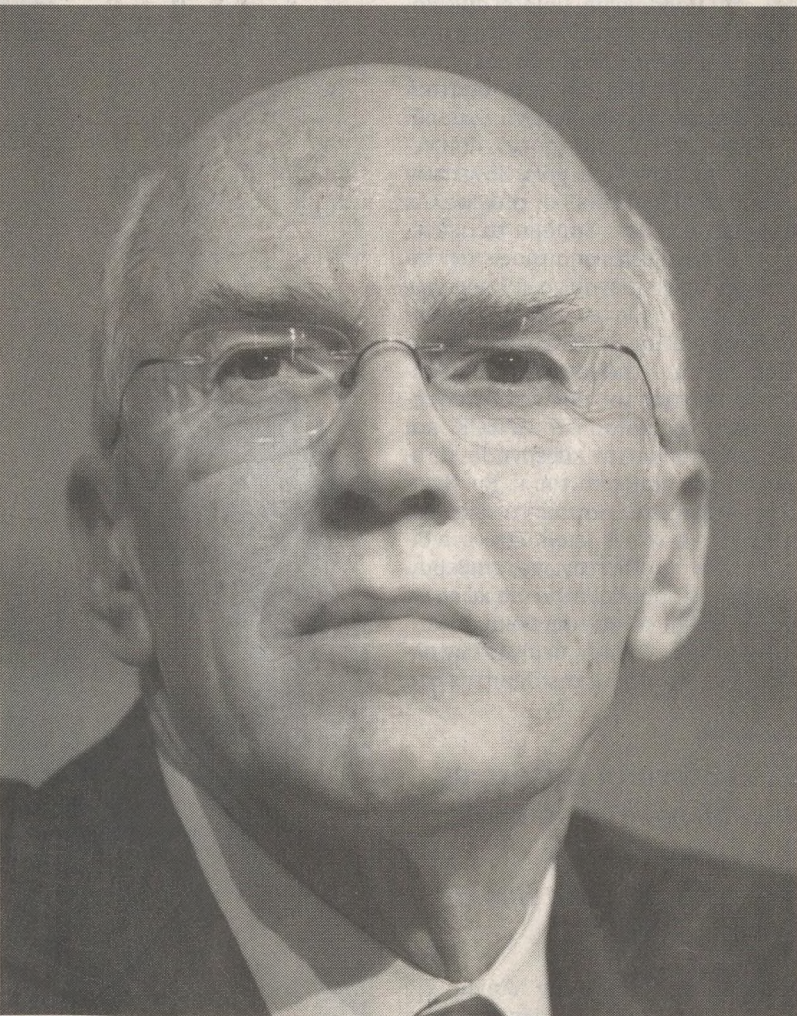
Δυστυχώς, οι ανουσίες του ΔΝΤ όσον αφορά την αδυναμία εφαρμογής του προγράμματος επαληθεύτηκαν έναν χρόνο μετά την έγκρισή του. Ετσι οδηγηθήκαμε στο δεύτερο μνημόνιο, που συμπεριλάμβανε σημαντικό «κούρεμα» του χρέους και αλλαγή των όρων του πρώτου μνημονίου (π.χ. μεγαλύτερη περίοδο χάριτος και απο-

Το ΔΝΤ δέχθηκε να χρηματοδοτήσει την Ελλάδα για να αποφευχθεί η διατάραξη της Ευρωζώνης και της παγκόσμιας οικονομίας.

Το ΔΝΤ δέχθηκε να χρηματοδοτήσει την Ελλάδα για να αποφευχθεί η διατάραξη της Ευρωζώνης και της παγκόσμιας οικονομίας.

πληρωμής του δανείου των 110 δισ. ευρώ και συμπληρωματική χρηματοδότηση). Ωστόσο, στην πρώτη φάση της εφαρμογής του προγράμματος είχαν επιτευχθεί, σε ικανοποιητικό βαθμό, οι δημοσιονομικοί κυρίως στόχοι και κάποιες διαρθρωτικές αλλαγές. Αυτά όμως δεν επαρκούσαν για να καταστεί το χρέος βιώσιμο. Αντίθετα, η μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη αρχικά ύφεση, οι καθυστερήσεις σε άλλες διαρθρωτικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις έβγαλαν το πρόγραμμα εκτός τροχιάς από τις αρχές του 2011. Εξάλλου κάτι ανάλογο συμβαίνει συνήθως με τα προγράμματα αυτά. Στην αρχή εφαρμόζονται και στη συνέχεια παρατηρείται «κόπωση» στην προσπάθειά τους.

— Στο βιβλίο σας λέτε ότι φτάσατε στο ΔΝΤ με εντολή να διερευνήσετε, λόγω των δυσκολιών που αντιμετώπιζε η Ελλάδα με την Ευρωζώνη, το ενδεχόμενο χρηματοδότησης από το Ταμείο, ώστε να αποφευχθεί η χρεοκοπία. Ωστόσο, λέτε, «ήταν φανερό ότι η απόφαση για προσφυγή στο Ταμείο δεν είχε ακόμα δορομολογηθεί, εφόσον οι συζητήσεις για χρηματοδότηση της Ελλάδας α-

Παν. Ρουμελιώτης: Η λύση που επιλέχθηκε ήταν εκείνη της εσωτερικής υποτίμησης, που προκαλεί παρατεταμένη ύφεση και σε λίγες περιπτώσεις έχει πετύχει.

πό τις χώρες της Ευρωζώνης συνεχιζόνταν στις Βρυξέλλες». Αφού τίποτα δεν είχε προαποφασισθεί, τι θα γινόταν αν δεν υπήρχε ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Στήριξης;

— Η Ελλάδα δεν μπορούσε, για νομικούς κυρίως λόγους, να προσφύγει στο ΔΝΤ για χρηματοδοτική στήριξη χωρίς την προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της Ευρωζώνης. Στις αρχές του 2010 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) πίστευε ότι το ελληνικό πρόβλημα έπρεπε να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο της Ευρωζώνης. Όμως η ελληνική πλευρά ανησυχούσε όσον αφορά την αναχρηματοδότηση του χρέους της χώρας από τις αγορές. Διερρευνούσε εναλλακτικές λύσεις προκείμενου να αποφευχθεί η πτώχευση. Πραγματικά, από τα τέλη του 2009 — αρχές του 2010, ο επίσημος σύμβουλος της κυβέρνησης, η Τράπεζα Lazard, είχε προειδοποιήσει τις ελληνικές Αρχές ότι η κρίση χρέους στην Ελλάδα είχε τα χαρακτηριστικά μιας κρίσης φερεγγυότητας, δηλαδή δυσκολίας ή/και αδυναμίας αποπληρωμής του χρέους. Ήξεραν λοιπόν ότι ήταν πολύ πιθανό η Ελλάδα να αποκλειστεί από τις αγορές, λόγω της πιθανής αύξησης του ελληνικού *spread*. Ετσι η Τράπεζα Lazard είχε προτείνει στην κυβέρνηση να ζητήσει από τους εταίρους της άμεση αναδιάρθρωση του χρέους («κούρεμα»).

Αν δεν γινόταν ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Στήριξης της Ελλάδας, τότε η χώρα μας θα πτώχευε και θα οδηγούνταν αναγκαστικά σε αναδιάρθρωση του χρέους της, επειδή το ΔΝΤ δεν θα μπορούσε να καλύψει παρά μικρό μέρος των χρηματοδοτικών αναγκών της Ελλάδας.

— Πότε συζητήθηκε πρώτη φορά με το ΔΝΤ το θέμα της αναδιάρθρωσης;

— Τον Μάρτιο του 2010, όταν το ΔΝΤ είχε ολοκληρώσει την πρώτη αξιολόγηση της πορείας της ελληνικής οικονομίας.

— Τι εννοούμε με τη λέξη αναδιάρθρωση; Μιλάμε μόνο για «κούρεμα» ή και για άλλες δυνατότητες;

— Όπως αναφέρεται στο σχετικό Παράρτημα του βιβλίου μου, με τον όρο αναδιάρθρωση εννοείται είτε η μείωση της ονομαστικής αξίας των ομολόγων («κούρεμα») είτε η επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής του χρέους είτε ακόμα συνδυασμός των δύο.

— Οι ενστάσεις και οι «πληροφορίες» που σήμερα γίνονται γνωστές, σχετικές με την αναδιάρθρωση, δεν αποτελέσαν ποτέ αντικείμενο συζητήσεως και αποφάσεων στο εσωτερικό των ελληνικών αρχών και επιτελείων;

— Όπως σας εξήγησα, ο σύμβουλος της κυβέρνησης, η Τράπεζα Lazard, είχε θέσει το θέμα της αναδιάρθρωσης του χρέους από τα τέλη του 2009 — αρχές του 2010.

— Από τη στιγμή που υπήρχαν πολ-

λοι αναλυτές, σίγουρα εκτός, αλλά όπως μάθαμε και εντός του ΔΝΤ, που ισχυρίζονταν ότι η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους θα ήταν αναπόφευκτη γιατί δεν μπήκε από την αρχή στο πρόγραμμα;

— Οι Ευρωπαίοι και ιδιαίτερα η ΕΚΤ δεν ήθελαν να διαταραχτεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην Ευρωζώνη με μια αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους. Επίσης οι ξένες τράπεζες πίεζαν τις κυβερνήσεις τους να αποτρέψουν την αναδιάρθρωση επειδή η έκθεσή τους σε ελληνικά ομόλογα ήταν πολύ μεγάλη (76 δισ. ευρώ περίπου).

— Στις συζητήσεις με τον τότε γενικό διευθυντή του ΔΝΤ προέκυπτε ότι ο ίδιος πίστευε ότι το πρόγραμμα της Ελλάδας δεν θα βγει;

— Πίστευε ότι χωρίς αναδιάρθρωση, μεγαλύτερη περίοδο δημοσιονομικής προσαρμογής και χαμηλό επιτόκιο ήταν εξαιρετικά δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να εφαρμοστεί το πρόγραμμα. Δυστυχώς επαληθεύτηκε στην πορεία.

— Αφού το «πρόγραμμα δεν θα έβγαине» γιατί το υπερασπιστήκατε;

— Ο ρόλος μου, ως εκπροσώπου της Ελλάδας στο ΔΝΤ ήταν να υποστηρίξω τις επίσημες ελληνικές θέσεις. Ο ρόλος μου δεν ήταν πολιτικός, δηλαδή δεν έπαιρνα αποφάσεις, όπως και κάθε άλλος πρόεδρος της χώρας μας στο εξωτερικό. Όμως, μαζί με τον τότε γενικό διευθυντή πιέζαμε την κυβέρνηση να θέσει έγκαιρα το θέμα της αναδιάρθρωσης στην Ευρωζώνη. Μέχρι την τελευταία στιγμή αγωνιστήκα για αυτό, δεν θα αντιδράσεις ορισμένους συνεργατών του πρώην πρωθυπουργού.

— Γιατί το ΔΝΤ δέχτηκε να χρηματοδοτήσει ένα πρόγραμμα που «δεν θα έβγαине» και μάλιστα με τόσο μεγάλο ποσό όσο αυτό της Ελλάδας;

— Για να αποφευχθεί ο συστηματικός κίνδυνος, δηλαδή η διατάραξη της Ευρωζώνης και η αποσταθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας.

— Ποιο ήταν το κλίμα και η στάση άλλων μελών του ΔΝΤ απέναντι στο πρόγραμμα της Ελλάδας;

— Οι αναδυόμενες χώρες επιδίωξαν να εντάξουν την αναδιάρθρωση του χρέους στο ελληνικό πρόγραμμα. Οι Ευρωπαίοι ήταν αντίθετοι για τους λόγους που σας εξήγησα προηγουμένως. Ετσι, τροποποιήθηκε το καταστατικό του ΔΝΤ, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί η Ελλάδα χωρίς οι εμπειρογνώμονες του ΔΝΤ να βεβαιώσουν με μεγάλη πιθανότητα ότι το ελληνικό χρέος ήταν βιώσιμο.

— Άλλαξε η στάση του ΔΝΤ με την αλλαγή του γενικού διευθυντή;

— Οχι. Επέμεινε στην αναδιάρθρωση του χρέους και τη συμπληρωματική χρηματοδότηση της Ελλάδας τον Ιούλιο και τον Οκτώβριο του 2011, ώστε να καταστεί το χρέος περισσότερο βιώσιμο.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ
----------------	------	----------	--------------	--------	--------

Η χώρα σε κοινωνική και πολιτική δοκιμασία

Τριγμοί από τις λίστες, τα επεισόδια στο Πεντάγωνο και τις πιέσεις για το πακέτο της τρόικας

Του ΓΙΩΡΓΟΥ Π. ΤΕΡΖΗ

Η «ανύσση» που προκάλεσε η επισημοποίηση της επικείμενης άφιξης της Γερμανίδας καγκελαρίου κ. Άγκελα Μέρκελ, την Παρασκευή, μοιάζει αμφίβολο αν μπορεί να προσδώσει θετικό πρόσημο σε μία εβδομάδα που δοκίμασε, σε όλα τα επίπεδα, την τρικομματική κυβέρνηση υπό τον Αντώνη Σαμαρά. Η εμπλοκή με την τρόικα, που «επισημοποιήθηκε» στη μόλις 35 λεπτών συνάντηση που είχαν οι επικεφαλής της με τον κ. Αντ. Σαμαρά τη Δευτέρα, οι αυξανόμενες απαιτήσεις των πιστωτών προκειμένου να «κλειδώσει» το πακέτο, οι λίστες που διακινήθηκαν -και μάλλον θα εξακολουθούν να διακινούνται- τρώγοντας τα υπόλοιπα αξιοπιστίας του πολιτικού συστήματος, η νέα κρίση στο ΠΑΣΟΚ -και κατ' επέκταση στην κυβέρνηση- με αφορμή την εμπλοκή του κ. Ευ. Βενιζέλου στη «λίστα Λαγκάρντ» αλλά και η εικόνα -σοκ της «εισβολής» συνδικαλιστών στο Πεντάγωνο, επιβεβαιώνουν την παραδοχή για μία χώρα σε πολιτική και κοινωνική δοκιμασία. Ειδικά η συζήτηση περί λιστών αλλά και τα επεισόδια της Πέμπτης στο

Η κυβέρνηση εισέρχεται στη δύσκολη διαδικασία οριστικοποίησης και ψήφισης στη Βουλή των μέτρων.

Πεντάγωνο αποτέλεσαν πλήγμα για τον πρωθυπουργό που είδε την ελληνική πολιτεία να... ευελίχεται σε πολλά μέτωπα και την κυβέρνησή του να κλυδωνίζεται. Η δήλωση της Παρασκευής, με την οποία ο κ. Σαμαράς επικείμερη αφενός να επανατοποθετήσει την ατζέντα στην οικονομία και το μείζον διακύβευμα της παραμονής στην Ευρωζώνη, αφετέρου να επαναφέρει τη μετωπική αντιπαράθεση με όσους «ρίχνουν λάδι στη φωτιά», δηλαδή κόμματα και συνδικαλιστές, είναι ενδεικτική της τακτικής που θα ακολουθηθεί εφεξής αλλά και απόρροια της πρακτικής και θεσμικής αδυναμίας να... παρέμβει στο γαϊτανάκι με τις λίστες πολιτικών ή μη που κυκλοφορούν στα δημοσιογραφικά γραφεία.

Ειδικά η «λίστα Λαγκάρντ» προκάλεσε συναγερμό στο Μέγαρο Μαξίμου καθώς, εμφανώς, αποτέλεσε πλήγμα για την κυβέρνηση συνεργασίας. Ο κ. Σαμαράς, παρά το γεγονός ότι συνεργάτες του κρατούν ασφαείς αποστάσεις από τις επιλογές και την επικοινωνιακή τακτική του κ. Βενιζέλου, ενώ στο παρελθόν δεν έχουν λείψει οι εντάσεις, επ' ουδενί επιθυμεί, σε αυτή τη φάση, αποσταθεροποίηση του ΠΑΣΟΚ, καθώς γνωρίζει ότι το άλλοτε πράσινο κόμμα η εξουσία λειτουργεί ως συγκολλητική ουσία για την κυβέρνηση συνασπισμού. Αλλιώς, η κυβερνητική σταθερότητα -παράλληλα με την προώθηση των διαρθρωτικών αλλαγών- είναι η προϋπόθεση που θέτουν οι Ευρωπαίοι για τη συνέχιση της βοήθειας προς την Ελλάδα.

Υπό την έννοια αυτή, η αναφορά του κ. Σαμαρά, την Παρασκευή στη γερμανική Handelsblatt, ότι «οι άν-

Ο κ. Αντώνης Σαμαράς αντιμετωπίζεται πλέον θετικά από τους Ευρωπαίους ηγέτες.

Χείρα βοθείας από τη Μέρκελ στον Έλληνα πρωθυπουργό

«**Είναι ασφαλές** να έρθω στην Αθήνα» είχε ρωτήσει, στις 22 Μαρτίου, η κ. Άγκελα Μέρκελ τον πρόεδρο της ΓΣΕΕ Γιάννη Παναγόπουλο, στο περιθώριο συνάντησης ευρωπαϊκών συνδικάτων στο Βερολίνο. Σχεδόν επτά μήνες αργότερα και αφού μεσολάβησε η μετάβαση του Έλληνα πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά στο Βερολίνο, η Γερμανίδα καγκελάρια αναμένεται την Τρίτη να βρεθεί... απέναντι στις διαδηλώσεις για τις οποίες την είχε, ούτως ή άλλως, προειδοποιήσει ο Έλληνας συνδικαλιστής. Το διάστημα που μεσολάβησε κύλησε

πολύ νερό στο... αυλάκι και πολύ περισσότερο στον τρόπο κατανόησης μεταξύ της κ. Μέρκελ και του Έλληνα πρωθυπουργού. Από αποσυνδεδεμένης του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος εκδίκτων στο Βερολίνο. Σχεδόν επτά μήνες αργότερα και αφού μεσολάβησε η μετάβαση του Έλληνα πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά στο Βερολίνο, η Γερμανίδα καγκελάρια αναμένεται την Τρίτη να βρεθεί... απέναντι στις διαδηλώσεις για τις οποίες την είχε, ούτως ή άλλως, προειδοποιήσει ο Έλληνας συνδικαλιστής. Το διάστημα που μεσολάβησε κύλησε

η ένταση «ήταν στον αέρα», την ίδια στιγμή που αρκετοί (Στυλιανίδης, Μπροκ, Φούκτελ) λειτουργούσαν στο παρακίνητο για την αποκατάσταση των σχέσεων. Η επίσημη υποδοχή του κ. Σαμαρά, στις 24 Αυγούστου, στην καγκελαρία ήταν ένα ακόμη δείγμα της μεταστροφής του κλίματος. Πλέον, η κ. Μέρκελ έρχεται στη... διαμαρτυρόμενη Αθήνα για να προσφέρει χείρα βοθείας στον κ. Σαμαρά και την κυβέρνηση του, σε μία συνάντηση που οριστικοποιήθηκε σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχαν οι δύο ηγέτες την Παρασκευή 28 Σεπτεμβρίου.

Την ίδια περίοδο αναμένεται, εφόσον όλα κυλήσουν ομαλά, να λάβει ο κ. Σαμαράς και τις αποφάσεις του για το κυβερνητικό σχήμα.

Συνεργάτες του διαμνύνουν ότι ήδη οι πρώτες «βαθολογήσεις» υπουργών έχουν γίνει. Ωστόσο, οι τελικές αποφάσεις -μετά από μία μικρή περίοδο χάριτος- θα ληφθούν με γνώμονα το ποιος μπορεί, πλέον, να υποστηρίξει μία κυβέρνηση που θα έχει ως κυρίαρχο στόχο την προσέλκυση επενδύσεων, την άμβλυνση των προβλημάτων της καθημερινότητας και την επιδίωξη του διοικητικού εκσυγχρονισμού του Δημοσίου.

Η λύση για «3 + 3 + 2», δηλαδή για τους βουλευτές που θα καταψηφίσουν αντίστοιχα από ΠΑΣΟΚ, ΔΗΜΑΡ και Ν. Δ. Παρά το γεγονός ότι οι απαιτήσεις της τρόικας για «εμπροσθοβαρές» πακέτο μέτρων οδηγεί στην πλήρη παραβίαση των «κόκκινων γραμμών» που έθεσαν οι τρεις της κυβέρνησης, η εκτίμηση είναι ότι τα μέτρα θα περάσουν. Μείζον ζήτημα για την κυβέρνηση, πλέον, είναι αμέσως μετά την οριστικοποίηση των μέτρων και πριν από την εφαρμογή τους, από την 1η Ιανουαρίου, να υπάρξουν κινήσεις ναζωπύρωσης της οικονομίας.

Μετατόπιση του ΠΑΣΟΚ στα αριστερά

Τέσσερις όροι από τον Ευ. Βενιζέλο για ψήφιση του πακέτου των μέτρων

Του ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ

Ζήτημα ισορροπίας του κυβερνητικού συνασπισμού προκαλεί η κρίση της «λίστας» στο ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Ευάγγελος Βενιζέλος, ευρισκόμενος υπό έντονη ενδοκομματική πίεση, προχώρησε σε επανασχεδιασμό της τακτικής που ακολουθεί έναντι της ψήφισης των μέτρων. Ο κ. Βενιζέλος δεν απειλεί με καταψήφιση των μέτρων, ωστόσο θέτει αυστηρούς όρους για την έγκρισή τους. Θεωρεί ότι το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να υποχωρήσει σημαντικά στις δόσεις, δεύτερον, η επιμήκυνση του χρόνου δημοσιονομικής προσαρμογής, τρίτον, η περαιτέρω απομείωση του χρέους και, τέταρτον, η πρόβλεψη για αναπτυξιακό και κοινωνικό πακέτο.

Ο κ. Βενιζέλος θεωρεί ότι δίχως αυτά τα χαρακτηριστικά το πακέτο δεν θα μπορούσε να ψηφιστεί στη Βουλή, ακόμη και αν οι περισσότεροι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ το ενέκριναν. Παρά το γεγονός ότι η παραπάνω άποψη δεν ξεφεύγει πολύ απ' όσα ο κ. Βενιζέλος επαναλάμβανε τις προηγούμενες εβδομάδες, είναι σαφές ότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ επιχειρεί μια ευδιάκριτη μετατόπιση προς τα αριστερά.

Τούτη η μετατόπιση φαίνεται να έχει την έγκριση και την ενθάρρυνση στελεχών, όπως ο κ. Κ. Σκανδαλίδης, ο οποίος θεωρεί ότι ο κ. Βενιζέλος οφείλει να λάβει διακριτές αποστάσεις από τον κ. Α. Σαμαρά και να βρει έναν πιο αποτελεσματικό τρόπο αντιμετώπισης του ΣΥΡΙΖΑ, πέρα από τη διαρκή και αντιπαραγωγική καταγγελτική ρητορική. Ο κ. Σκανδαλίδης περιέγραψε την άποψή του αυτή στον κ. Βενιζέλο σε δύο διαδοχικές κατ' ιδίαν συναντήσεις που είχαν την περασμένη Πέμπτη. Αλλιώς, ο κ. Σκανδαλίδης ήταν εξαιρετικά αντίθετος προς την έγκριση των οριζόντιων μέτρων. Υπέρ της στρατηγικής ρήξεων και μετώπων προς τα δεξιά, τάσσονται επίσης και βουλευτές όπως ο κ. Ι. Κουτσογιάννης, ο οποίος μόλις έθεσε το ζήτημα και στη σύσκεψη της Κοινοβουλευτικής Ομάδας την περασμένη Πέμπτη.

Με τη στροφή αυτή στρατηγικής διαφωνούν καθέτως στελέχη όπως ο κ. Μιχ. Χρυσόχοϊδης, ο οποίος διεμύνησε την περασμένη Πέμπτη ότι δεν πρόκειται να στηρίξει σε καμία περίπτωση τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, εάν αποφασίσει να καταψηφίσει τα μέτρα, ενδεχόμενο που ο ίδιος ο κ. Βενιζέλος έσπευσε να διαψεύσει. Με τη στάση του κ. Χρυσόχοϊδης, έστω και με επιμέρους προσωπικές διαφοροποιήσεις συμφωνούν επίσης οι έτεροι δύο θεσμικοί κοινοβουλευτικοί του ΠΑΣΟΚ, ο κ. Ι. Μανιάτης, η κ.

Εύη Χριστοφιλοπούλου, καθώς επίσης και η κ. Αντζελα Γκερέκου. Βάσει των δηλώσεων τοποθετήσεών του, υπάρχει τουλάχιστον ένας βουλευτής του ΠΑΣΟΚ, ο οποίος θα καταψηφίσει τα μέτρα. Πρόκειται για τον κ. Μιχ. Κάσση, ο οποίος έχει δηλώσει ότι δεν θα εγκρίνει τα μέτρα αν κατατεθούν ως ένα και μοναδικό άρθρο, κάτι που για πολιτικούς αλλά και πρακτικούς λόγους (πίεση χρόνου) έχει ήδη προεξοφληθεί. Ως αμφιταλαντευόμενοι εμφανίζονται οι κ. Θ. Παραστίδης και Δ. Κρεμαστινός, οι οποίοι μέχρι στιγμής είναι αρνητικοί απέναντι στο πακέτο, όπως έχει δει τη δημοσιότητα ως τώρα. Και επισμαρτίζουν ότι θα το υπερψηφίσουν εφόσον περιέχει και τις προϋποθέσεις που ο ίδιος ο κ. Βενιζέλος περιγράφει.

Εν συνεχεία υφίσταται μια ολόκληρη ομάδα παλαιών παπاندρεϊκών (Μ. Μπόλαρης, Ι. Δριβελέγκας, Θεοδώρα Τζάκρη και Θ. Μωραΐτης) που εμφανίζονται προ-

Ποια στελέχη διαφωνούν με τη στρατηγική Βενιζέλου και ποιοι ενθαρρύνουν τον επανασχεδιασμό τακτικής.

βληματισμένοι από τον οριζόντιο χαρακτήρα του πακέτου το οποίο έχει ήδη συζητηθεί. Στην Ιπποκράτους θεωρούν ότι τελικώς όλοι αυτοί οι τακτικοί συνδυασμοί δεν πρόκειται να καταψηφίσουν, εφόσον ο κ. Βενιζέλος κατορθώσει να περάσει τους όρους του. Η ομάδα αυτών των βουλευτών είναι επίσης της άποψης ότι η εμπλοκή του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση Σαμαρά υπήρξε πολύ μεγαλύτερη απ' ό, τι επιτρέπει η κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει το κόμμα. Με ενδιαφέρον αναμένεται επίσης τι τελικώς θα πράξει και ο κ. Απ. Κακλαμάνης, ο οποίος άφησε την περασμένη Πέμπτη ανοικτό το ενδεχόμενο να καταψηφίσει τα μέτρα, ως ένδειξη διαμαρτυρίας για τη συμπεριφορά, όπως είπε ο ίδιος, του κ. Ι. Στουρνάρα.

Το ειρωνικό του πράγματος είναι ότι η μόνη σίγουρη, υπέρ των μέτρων ψήφος, ανήκει στον κ. Α. Λοβέρδο, ο οποίος όμως βρίσκεται σε πλήρη ρήξη με την Ιπποκράτους. Το βάρος της εξισορρόπησης ανήκει σε μια πολύ μικρότερη από το παρελθόν (μόλις 33 βουλευτές) αλλά εντελώς ρευστή Κοινοβουλευτική Ομάδα, αναλαμβάνουν εκ των πραγμάτων οι κ. Ι. Μανιάτης, Εφρ Χριστοφιλοπούλου και Μιχ. Χρυσόχοϊδης. Εναν άτυπο ρόλο στην προσπάθεια για διατήρηση της Κ. Ο. σε συννοχή ενόψει των μέτρων έχουν και οι κ. Α. Γρηγοράκος και Π. Ρήγας, οι οποίοι θεωρούν ότι το ΠΑΣΟΚ έχει μετατραπεί σε στόχο, προκειμένου να εξυπηρετηθούν σκοπιμότητες.

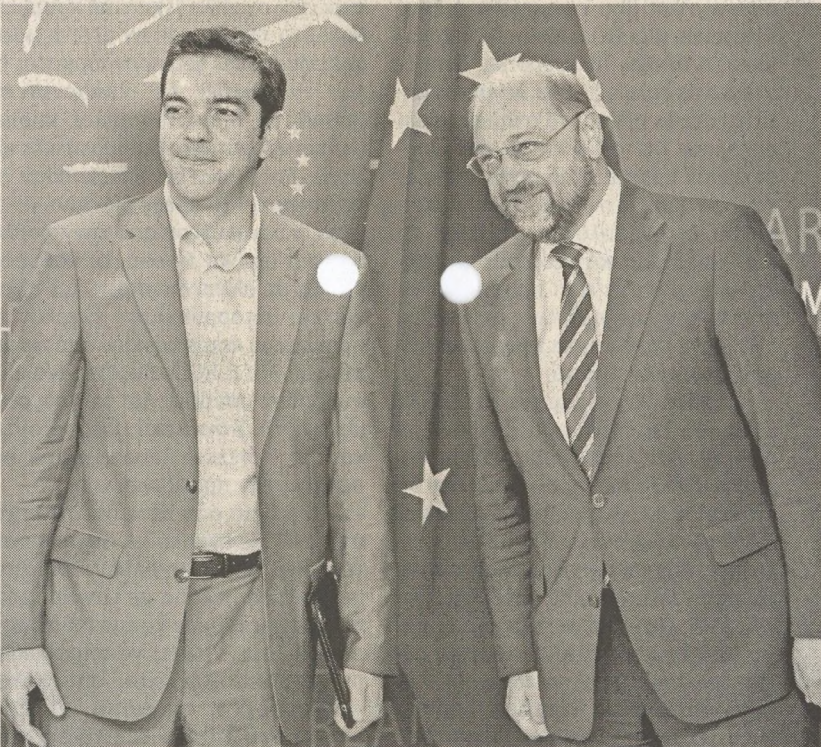
Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός διχάζει τον ΣΥΡΙΖΑ

Η όξυνση των τόνων απέναντι στην κυβέρνηση από τον Αλ. Τσίπρα στόχο είχε τις συνιστώσες εν όψει των διεργασιών για το νέο κόμμα

Του ΠΑΝΑΓΗ ΓΑΛΙΑΤΣΑΤΟΥ

Πρώην προσφυγή στις κάλπες ζητήσε για πρώτη φορά μετά τις εκλογές του Ιουνίου ο ΣΥΡΙΖΑ, ανεβάζοντας κατακόρυφα τους αντιπολιτευτικούς τόνους. Αυτή η εξέλιξη βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την τρέχουσα συγκυρία. Στην Κουμουνδούρου βλέπουν το πακέτο των μέτρων να γίνεται συνεχώς σκληρότερο και να καθιστά απαγορευτική μια «ήπια στάση», ενώ την ίδια ώρα εκτιμούν ότι η κυβέρνηση και ιδιαίτερα το ΠΑΣΟΚ αποσταθεροποιούνται από τις αποκαλύψεις για τις υποθέσεις διαφθοράς και τη λίστα Λαγκάρντ, και κάνουν τη νομιμοποίηση να επιβάλλουν τα μέτρα. Η όξυνση των τόνων όμως και το μήνυμα ότι επικείται «κατάρρευση» της κυβέρνησης απευθύνεται κυρίως στο εσωκομματικό ακροατήριο, επικειρώντας να υπερκαλύψει τις γκρίνιες που έχουν εκδηλωθεί τόσο σε σχέση με την προϊούσα εξομάλυνση των σχέσεων με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς όσο και τις διεργασίες για το νέο κόμμα. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και κύριο άρθρο της «Αυγής» με τίτλο «τελειώνουν», που

διαπίστωνε ότι «μόλις τρεις μήνες μετά τις εκλογές η κυβέρνηση βρίσκεται σε αποσύνθεση και αποδρομή». Το ότι το εσωκομματικό ζήτημα «καίει» το καταδεικνύει η απόφαση της Γραμματείας του ΣΥΡΙΖΑ να αναστείλει για δεύτερη φορά την ιδρυτική Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του ενιαίου κόμματος για τον Δεκέμβριο. Υπενθυμίζεται ότι η Πανελλαδική Συνδιάσκεψη είχε οριστεί αρχικά για τον Οκτώβριο και είχε ανασταλεί για τον Νοέμβριο. Στην πραγματικότητα στο εγχείρημα προβάλλονται αντιθέσεις εκ των έσω και φαίνεται πως ο κ. Τσίπρας και το επιτελείο του επικειρούν να κερδίσουν χρόνο, ανατελλόντας τις μάλλον αναπόφευκτες τριβές για πιο πρόσφορο χρόνο. Οι σημαντικότερες τριβές αφορούν τις σχέσεις με την Ε. Ε. Ηδη η συνάντηση της αντιπροσωπείας του ΣΥΡΙΖΑ με τον Ράικενπαχ προκάλεσε επικριτικά σχόλια από συγκεκριμένες συνιστώσες όπως η ΔΕΑ αλλά και από τη μειοψηφία του ΣΥΝ, το «αριστερό Ρεύμα» του κοινοβουλευτικού εκπαιδευμένου κ. Π. Λαφαζάνη. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» από τις Βρυξέλλες έχει

Αλέξης Τσίπρας - Μάρτιν Σουλτς. Η συνάντησή τους προκάλεσε παρατάγους στον ΣΥΡΙΖΑ.

σχεδόν οριστικοποιηθεί συνάντηση του κ. Αλ. Τσίπρα με τον επίτροπο Οικονομικών της Ε. Ε. Ολι Ρεν, ενώ θεωρείται πιθανή και μια συνάντηση με τον πρόεδρο της Κομισιόν, Μανουέλ Μπαρόζο. Η συνάντηση με τον κ. Ρεν αν οριστικοποιηθεί, θα λάβει χώρα μέσα στις επόμενες εβδομάδες και είναι μάλλον προφανές ότι ο κ. Τσίπρας δεν θα ήθελε οι αναμενόμενες διαμαρτυρίες για τις συναντήσεις με τους «ευρωπαίους μανδρινούς» να συμπέσουν και να επισκιάσουν την Πανελλαδική Συνδιάσκεψη και το νέο κόμμα. Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός είναι άλλωστε το κατ' εξοχήν θέμα που διχάζει τον ΣΥΡΙΖΑ και παρ' όλη τη δεξιοτεχνία που έχει επιδείξει έως σήμερα ο κ. Τσίπρας δεν θα αποφύγει τις τριβές στην παρουσίαση της ιδρυτικής διακήρυξης και του προγράμματος του νέου κόμματος, τα οποία προετοιμάζει ο κ. Δραγαράκης και στα οποία, σύμφωνα με πληροφορίες, συμπεριλαμβάνεται η χώρα στην Ε. Ε. αποτελεί ταυτότικο στοιχείο.

Το αντίρροπο σχέδιο, το οποίο σπρώχνει το «Αριστερό Ρεύμα» αλλά και συνιστώσες όπως η ΔΕΑ και το

«Κόκκινο», είναι η συμπάραταξη με το ΚΚΕ και την Ανταρσία (διακηρυγμένα αντιευρωπαϊκές δυνάμεις δηλαδή) στο ενιαίο κόμμα της Ριζοσπαστικής Αριστεράς. Οι δυνάμεις αυτές δεν είναι πλειοψηφικές στον ΣΥΡΙΖΑ. Ωστόσο, είναι σε θέση να δημιουργούν προσκόμματα στη δυναμική του νέου σχήματος. Καθώς η δημιουργία του ενιαίου κόμματος αποτελεί συλλογική και ενθουσιώδη απόφαση στην οποία κανείς δεν θέλει να αντιταχθεί ανοικτά, η διέξοδος όσων ενιστανται είναι να ζητούν τα «κείμενα» ώστε αυτά να συζητηθούν εκ των προτέρων στις οργανώσεις. Παράδειγμα, το πρόσφατο άρθρο της Ελένης Πορτάλιου στην ιστοσελίδα του Ρεύματος «iskra. gr» στην οποία θέτει το ερώτημα, πως «αν κατατεθούν οι επισημώσεις λίγες ημέρες πριν από τη συνδιάσκεψη, πώς θα προλάβουν τα μέλη να διατυπώσουν συγκροτημένα και δημόσια λόγο και αντίλογο»; Στελέχη που τάσσονται ανεπιφύλακτα υπέρ της συγκρότησης του ενιαίου κόμματος ανησυχούν μήπως οι εσωκομματικές τριβές αποδυναμώσουν τελικά τη μαζικότητα των ενεργειών.